

XFTAP 14.23.09

Н.А. Шынтаева

*Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті, Тараз, Қазақстан
(E-mail: nshyntaeva83@mail.ru)*

Инновациялық технологиялар мектепке дейінгі білім беруді жаңартудың құралы ретінде

Аннотация. Жаңа заман баласы – ертеңгі еліміздің болашағы. Жаңа заман баласын қалыптастырып, дамыту үшін, тұлғаның ішкі дүниесі мен оның қыр-сырын анықтап, мүмкіншіліктері мен қабілетінің дамуына жағдай туғызу қажет. Мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мәселесі мемлекеттік саясаттың ажырамас бөлігі. Инновациялық білім берудегі технологияларды қолдану сияқты заманауи педагогикалық технологиялар балалардың өзіндік көзқарастарын іске асыруға, педагогикалық процестің қабілеттеріне және даму деңгейіне қарай даралануын және саралануын қамтамасыз етуге көмектеседі.

Білім беру үрдісіндегі алға қойылған басты мақсат баланың білім беру мазмұнын толықтырып, жаңаша көзқараста, жаңа технология бағытында жұмыс жүргізіп, баланың өмірін жаңаша ортада, жаңа бағытпен ұйымдастыру. Инновациялық үдеріс арқылы ортақ әлеуметтік процестер, ол сапалы әртүрлі өтуге байланысты ережелер мен нормаларды мұқият шолу, жаңа топтық қауымдастықты қалыптастыру, сабақта балаларға оқу технологияларын қолдану жолымен жүреді. Сабақтарда шығармашылық сипаттағы жаттығулар, топтық тапсырмалар, рөлдік, іскерлік ойындар, имитация, экскурсия-сабақтар, шығармашылық дамуға бағытталған сабақтар-спектакльдер, сабақтар, фильмдер, бейнематериалдарды, интернетті, көрнекілікті пайдалану, «ми шабуылы» әдістерін қолдануда. Сондықтан мектепке дейінгі білім беру оқытудың инновациялық әдістері балалардың танымдық қызығушылығын дамытуға ықпал етеді.

Түйін сөздер: инновациялық білім беру, технология, шығармашылық, ақпараттық коммуникация, жоба, модернизация.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-6895-2019-129-4-82-87>

Түсті: 7.03.19 / **Қайта түзетілді:** 30.05.19 / **Жарияланымға рұқсат етілді:** 2.08.19

Кіріспе. «Білім беру жүйесінің маңызды міндетті – кез келген жағдайда өз бетімен оң шешім қабылдай алатын, өзіндік білім алу траекториясын құрастыра білетін және оны тиімді жүзеге асыру жолдарын анықтай алатын интеллектуалды тұлғаны тәрбиелеу, адами капиталды қалыптастыру» - деді, елбасымыз Н.Ә. Назарбаев [1, 14 б.].

Инновация – жоғары сапалы мектепке дейінгі тәрбие бүгінгі күні білім берудің деңгейлерінің сапасы мен қолжетімділігін арттыру үшін елеулі жаңа қадам ретінде қарастырылады. Әрбір мектепке дейінгі мекемелерде жаңа идеялар мен технологияларды енгізбестен, мектепке дейінгі мекемелердің бүкіл жүйесін реформалау мүмкін емес. Білім беру жүйесін дамыту инновацияларды жасау, тарату және игеру фактісіне байланысты. Инновация – педагогикалық тәжірибеде қолданылатын жаңа технологияларды, нысандарды, құралдарды, баланың жеке басына, оның қабілеттерін дамытуға бағытталған. Педагогикалық инновациялар білім беру мен оқыту үдерістерін өзгертуіне, жақсартуына дамуына негізделген кәсіби құзыреттілік өте маңызды. Инновация білім берудегі ұйымдастырушылардың ғылым жетістіктеріне және қоғамның қажеттіліктеріне қаншалықты тиімді екендігін көрсетеді. Мектепке дейінгі мекемелердің жаңа түрлері, типтері мен профильдері, жаңа технологиялар, білім беру үдерісінің өзгермелілігін қамтамасыз ету үшін баланың даралығына және оның отбасының қажеттіліктеріне бағытталған жаңа білім

беру бағдарламалары құрылды [2, 47-48 б.].

Мектепке дейінгі білім беруді дамыту, мұғалімдер кәсібилігін жоғарылату, белсенділіктің инновациялық стилін дамыту біліктілікті арттыру, соңғы 15 жылда қоғамда орын алған әлеуметтік, экономикалық және идеологиялық өзгерістер жас ұрпақтың тәрбиесіне елеулі өзгерістер енгізді. Инновациялық үдеріс арқылы ортақ әлеуметтік процестер, ол сапалы әртүрлі өтуге байланысты ескірген ережелер мен нормаларды мұқият шолу, жаңа топтық қауымдастықты қалыптастыру, сабақта балаларға оқу технологияларын қолдану жолымен жүреді. Сондай-ақ оқудың осы инновациялық тәсілдеріне сәйкес олар оқу процесінің екі түріне бөлінеді.

1) Инновациялық-модернизация, білім беру үдерісін жаңартып, дәстүрлі репродуктивтік бағдарлау шеңберінде, түпкілікті нәтижелер мен модельде әрекет ету әдістерін ескере отырып, инновациялар білім беру үдерісінің жаңа формаларын, технологияларын және әдістерін дамытуға бағытталған.

2) білім беру қызметінің сипатын қамтамасыз етуге бағытталған инновациялық-трансформация және шығармашылық әдістер мен құндылық бағдарларының дамуымен бірге жұмыс істеу формаларын ұйымдастыру. Жаңа білім мазмұнын дамытуға және оны құрылымдаудың жаңа жолдарына бағытталған.

Кез-келген инновацияның мақсаты – түбегейлі жаңа компонентті құру және кеңінен енгізу, оның нәтижесінде қоршаған ортаға сапалы өзгерістер әкелу. Ал мектепке дейінгі білім берудің инновациялық технологиялары заманауи компоненттер мен әдістерді құруға бағытталған, олардың негізгі мақсаты оқу үрдісін жаңғырту болып табылады.

Сарапшылардың айтуынша, мектепке дейінгі білім беру мекемелеріндегі инновациялық технологияларды мүмкіндігіше ғана қолдану емес, барынша білікті түрде қолдану қажет. Дегенмен, мектепке дейінгі жастағы балалардың оқу үрдісінде қолданылатын педагогикалық технологиялардың бірнеше қатаң талаптарын ескерген жөн. Оларға мыналар жатады:

- Сәйкестік – бұл технологияның барлық жүйесіне тән сипаттамалары болуы, яғни олар толық, логикалық болуы және олардың құрамдас элементтері бір-бірімен байланысты болуы керек.
- Басқару мүмкіндігі – бұл педагогикалық топқа белгілі бір мақсаттарды қоюға, оқу үдерісін жоспарлауға, немесе өзге аспектілерді реттеуге, мүмкіндік беруі керек.
- Өрбу қабілеттілігі – іс-тәжірибеде қолданатын технология тұлғаға қарамастан бірдей тиімді болуы керек [3, 125 б.].

Білім берудегі инновациялық технологиялар оқытуды реттеуге, оны қажетті арнаға бағыттауға мүмкіндік береді. Жалпы санада бар, әдеттегі өмір салтын қозғайтын стереотиптер ауыр құбылыстарға әкеп соғады, оқытудың барлық түрлерінің жаңаруына кедергі келтіреді. Инновациялық технология мінез-құлық бейімдеуді көздемейді, ол өз даралығын қалыптастыруды, өзін-өзі дамытуды білдіреді [4, 86 б.].

Әрбір педагог инновациялық білім – үйлесімді тұлғаны тәрбиелеу тәсілі екенін түсінуі тиіс. Ол үшін дайын үлгілер сәйкес келмейді, үнемі өзінің зияткерлік деңгейін көтеру маңызды. Қазіргі мектептің міндеттерінің бірі педагогикалық үдерістің барлық қатысушыларының әлеуетін ашу, оларға шығармашылық қабілеттерін көрсетуге мүмкіндік беру болып табылады. Бұл міндеттерді білім беру үдерістерінің вариативтілігін жүзеге асырмай шешу мүмкін емес, осыған байланысты терең ғылыми және практикалық түсінуді талап ететін білім беру мекемелерінің әртүрлі инновациялық түрлері мен түрлері пайда болады.

А.И. Пригожин жаңашылдық ұғымына анықтама берді: белгілі бір әлеуметтік бірлікке (ұйымға, қоғамға, топқа) жаңа, салыстырмалы түрде тұрақты элементтерді енгізетін

мақсатты өзгеріс. Білім беру саласындағы инновациялық өзгерістерге мыналар жатады:

- ✓ білім берудің қоғамдық жағдайы мен жүйені қаржыландыру деңгейінде;
- ✓ білім беру жүйесінің құрылымында;
- ✓ білім мазмұнында;
- ✓ білім беру мекемесінің ішкі ұйымында;
- ✓ оқыту әдістерінде;
- ✓ білім беру мекемелерінің жабдықтарында және білім беруде ақпараттық технологияларды пайдалануда;
- ✓ оқу сабақтарына арналған ғимараттар мен үй-жайлардың құрылысында.

Қазіргі заманғы мектепке дейінгі білім берудегі технологиялары міндетті түрде жоғарыда аталған барлық ұстанымдарға сәйкес келуі керек. Оны төмендегі 1- суреттен көруге болады.

Сурет 1. Білім беру технологияларының түрлері

Қоғамдағы қазіргі даму кезеңінде мектепке дейінгі мекемелердегі білім беру жүйесінде оқыту, тәрбие беру үрдісін технологияландыру – басты мәселенің бірі. Бүгінгі таңда балабақшаларда қолданылатын білім беру технологияларының түрлері :

- жобалық қызметпен байланысты технологиялар;
- жобалық қызметте қолданылатын технологиялар;
- ақпараттық-коммуникациялық технологиялар;
- әрбір жеке тұлғаға бағытталған технологиялар (адамға бағытталған);

Инновациялық білім берудегі технологияларды қолдану сияқты заманауи педагогикалық технологиялар балалардың өзіндік көзқарастарын іске асыруға, педагогикалық процестің қабілеттеріне және даму деңгейіне қарай даралануын және саралануын қамтамасыз етуге көмектеседі [5, 96 б.].

В.Т.Кудрявцев мектепке дейінгі білім беруді төрт инновациялық бағытқа бөледі:

1. Мектепке дейінгі білім беруді мектепке дайындық сатысы ретінде. Мектепке дейінгі қызмет түрлеріне тән мүмкіндіктер есебінен балалардың дамуын амплификациялауға (байытуға) бағытталған дербес, бағалы және дамытушы жүйе (ойындардың шығармашылық сипаты, ертегілерді белсенді қабылдау, әртүрлі өнімді қызмет және т.б.). Шығармашылық сабақтарда және одан тыс шығармашылықтарды дамыта отырып, біз баланың жалпы психологиялық жетілуіне ғана емес, сонымен қатар тәрбиеленушілердің шығармашылық мүмкіндіктерін, зияткерлік күштерін дамыту негізінде толыққанды мектеп дайындығының іргетасын құруға да ықпал етеміз.

2. Педагогикалық үдерістегі диалог арқылы балалар мен ересектердің тең партнерлік

өзара іс-қимылы мен ынтымақтастық процесіндегі адамгершілік-субъектілік қатынастарды бекіту.

3. Инновация саласындағы практиктер мен теоретиктер арасындағы байланыстың дамуы.

4. Зерттеу тәсілі тұрғысынан ұйымдастырылатын кең іздеу және эксперименттік қызмет.

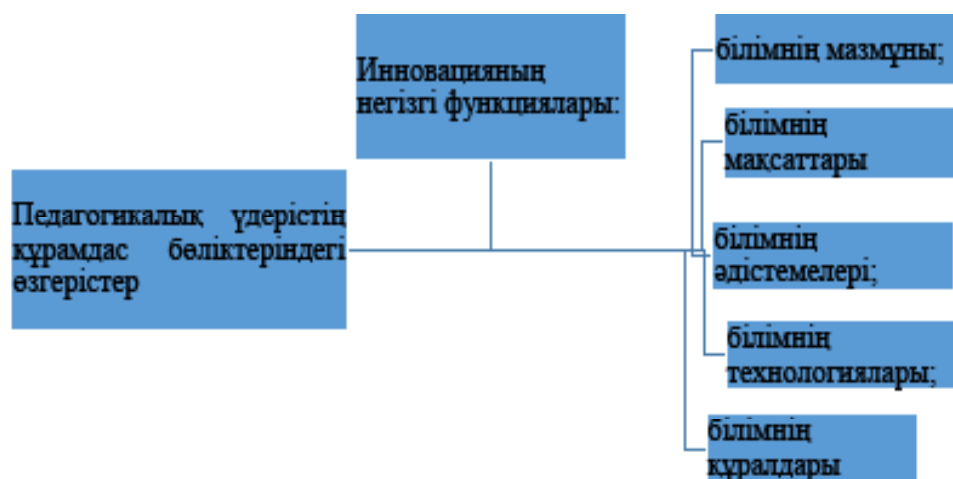
Инновациялық процесс – жүйені жаңа сапалы күйге көшірудің табысты болуын қамтамасыз ететін инновациялар, жаңашылдықтар мен жағдайлар.

Бүгін көптеген мұғалімдер оқытудың нәтижелілігіне қол жеткізу мақсатында мектепке дейінгі ұйымдарда оқытудың заманауи технологиялары мен инновациялық әдістерін қолданады. Интерактивті әдістердің арқасында басқа балалармен ынтымақтастықта білімді тиімді игеру жүргізіледі. Бұл әдістер оқылатын материал бойынша балалар тобы жұмыс істейтін оқытудың ұжымдық нысандарына жатады, бұл ретте олардың әрқайсысы атқарылған жұмысқа жауапты болады. Интерактивті әдістер жаңа материалды сапалы меңгеруге ықпал етеді. Оларға мыналар жатады:

- шығармашылық сипаттағы жаттығулар;
- топтық тапсырмалар;
- рөлдік, іскерлік ойындар, имитация;
- экскурсия-сабақтар;
- шығармашылық дамуға бағытталған сабақтар-спектакльдер;
- сабақтар, фильмдер жасау, газет шығару;
- бейнематериалдарды, интернетті, көрнекілікті пайдалану;
- «ми шабуылы» әдістерінің көмегімен күрделі мәселелер мен

мәселелерді шешу. Сондықтан мектепке дейінгі білім беру – оқытудың инновациялық әдістері балалардың танымдық қызығушылығын дамытуға ықпал етеді [6, 181].

Оқытудың инновациялық әдістері дәстүрлі әдіс-тәсілдердің алдында басымдыққа ие, өйткені олар баланың дамуына ықпал етеді, оның шешім қабылдау мен танудағы дербестігін үйретеді. Оны төмендегі 2-суреттен көруге болады.

Сурет 2. Инновацияның негізгі функциялары

Инновацияның негізгі функциялар оқытуда қолданылатын белсенді және интерактивті формаларды қамтиды.

Әрбір технологияның өзіндік ерекшелігі бар. Бала толыққанды жетіліп, ата-анамен байланыс күшейеді. Жаңа технологиялар бала бойына білімге әуестік, білімқұмарлыққа баулуы тиіс. Білім беру үрдісіндегі алға қойылған басты мақсат баланың білім беру

мазмұнын толықтырып, жаңаша көзқараста, жаңа технология бағытында жұмыс жүргізіп, баланың өмірін жаңаша ортада, жаңа бағытпен ұйымдастыру [7, 61-63 б.].

Қорытынды. Инновациялық білім беру тәжірибесін дамыту мектепке дейінгі білім жүйесіндегі барлық қызметкерлердің шығармашылық, инновациялық әлеуетін көрсетуге ықпал етеді. Инновациялық білім берудегі басты нәрсе, ол – қажеттілік. Яғни, инновацияға деген қажеттілік мәселені шешуде туындаған кезде пайда болады. Ал, қалау мен нақтылық арасында нәтиже пайда болады. Осылайша инновацияның көзі – бұл мәселе. Мәселені шешу үшін жүйені өзгерту, оны сәйкес келтіру. Егер өзгерістер сапалы болса, онда мәселені шешу – бұл жүйенің дамуы болып табылады.

Мектепке дейінгі мекемелерде инновациялық білім беру құралдарын қолданудың да маңызы зор. Инновациялық білім беру құралдарына: аудио, видео, құралдар, компьютер, интерактивті тақта, интернет, мультимедиялық құрал, электрондық оқулықтар, мен оқу әдістемелік кешендер инновациялық сайт және тағы басқалары жатады. Қазіргі таңда көптеген интерактивтік бағдарламалық бөлімдер, қозғалмалы объектілер құруға мүмкіндік беретін векторлық және графикалық жабдықтар көптеп шығып, қолданыс табуда. Оқыту құралдарының бірі – мультимедиялық оқулықтарды балабақшаларда кеңінен пайдалану. Бұл жағдайда тәрбиеші әр оқу іс-әрекеттерін бастар алдында жиі көрнекіліктерді мультимедиялық оқулықтар арқылы уақытты тиімді және ұтымды пайдаланады.

Инновациялық білім берудегі технологиялық демократияны, теңдікті, мұғалім мен баланың қарым-қатынастарындағы әріптестікті жүзеге асырады. Мұғалім мен бала бірлесе отырып, мақсаттарды, мазмұнды дамытады, бағалайды, ынтымақтастық күйінде, бірлесіп құрылады. Инновация арқылы еркін білім беру технологиялары балаға өз өмірінің үлкен немесе кіші саласында таңдауға және тәуелсіздікке мүмкіндік беруді. Болашақта өз таңдауын жасай отырып, баланың сыртқы әсерінен емес, ішкі мотивтенген нәтижеге жету үшін субъектінің позициясы жүзеге асырылады.

Әдебиеттер тізімі

1. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. - Астана, 2004. – 14 б.
2. Беляя К.Ю. Инновационная деятельность в детских образовательных учреждениях: методическое пособие.- М.:ТЦ Сфера, 2005. – 47-48 б.
3. Хуторской А.В. Педагогическая инноватика: методология, теория, практика. – М.: Изд. УНЦДО, 2005. – С. 125.
4. Ильенкова С.Д., Шумпетер Й. Инновации в образовании: учебник. М.:Юнити, 2008. – С. 86.
5. Сыпченко Е.А. Инновационные педагогические технологии. - СПб.: «Издательство детских книг», 2012. - 96 б.
6. Селевко, Г. Я. Освоение технологии самовоспитания личности школьников: как стать экспериментальной площадкой/ Г. Я. Селевко// Народное образование. - 2015. - № 1. - С.181.
7. Габбасова Л. З. Инновационные технологии в образовательном процессе // Инновационные педагогические технологии: материалы V Международной научной конференции. - Казань: Бук, 2016. - С. 61-63

Н.А. Шынтаева

Тараский государственный педагогический университет, Тараз, Казахстан

Инновационные технологии как инструмент преобразования дошкольного образовательного процесса

Аннотация. Каждый ребенок современного общества является кирпичиком, который строит будущее целого общества. В процессе становления нового маленького члена общества очень важно раскрыть его скрытые таланты и способности, создать благоприятные условия для их развития. Проблема развития детей дошкольного возраста является важной составляющей частью государственной политики. Применение инновационных технологий в дошкольном образовательном процессе обеспечивает индивидуализацию ребенка, способствует выработке у него собственного мнения.

Главными целями образовательного процесса являются наполнение содержания образования новыми идеями, работа в новом, наиболее приемлемом направлении, организация жизни ребенка в новом русле. Посредством инновационных процессов налаживаются такие общие социальные процессы, как обновление устаревших правил и норм, создание новых сообществ, применение новых технологий для переосмысления ценностей. На уроках применяются такие методы, как упражнения творческого характера, групповые задания, ролевые, деловые игры, имитация, уроки-экскурсии, уроки-спектакли, использование видеоматериалов, интернета, наглядностей, «мозговой штурм» и т.д. Следовательно, применение инновационных технологий в дошкольном образовании способствует развитию познавательной сферы ребенка.

Ключевые слова: инновационное образование, технология, творчество, информационная коммуникация, проект, модернизация.

N.A. Shyntaeva

Taraz State Pedagogical University, Taraz, Kazakhstan

Innovative technologies as a tool to transform the preschool educational process

Abstract. Every child of modern society is a brick that builds the future of a whole society. In the process of formation of a new small member of society, it is very important to reveal hidden talents and abilities, to create favorable conditions for their development. The problem of the development of children of preschool age is an important component of public policy. The application of innovative technologies in the preschool educational process contributes to the formation of the child's own opinion, provides individualization in accordance with the level of development and ability. It is obvious that scientific innovations and innovative technologies have an important place in all sectors of society, pre-school education and upbringing is not an exception.

The main goal of the educational process is to fill the content of education with new ideas, to work in a new, most acceptable direction, to organize the life of a child in a new way using new technology. Through innovation processes, so-called general social processes are taking place, such as updating outdated rules and norms, creating new communities, applying new technologies in rethinking values. At the lessons, such methods as creative exercises, group tasks, role-playing, business games, imitation, excursion lessons, performance lessons aimed at developing creativity, films, using video materials, the Internet, visualization, brainstorming, etc. are applied. Therefore, the use of innovative technology in preschool education contributes to the development of the child's cognitive apparatus.

Keywords: innovative education, technology, creativity, information communication, project, modernization.

References

1. Kazakhstan Respublikasynda bilim berudi damytudyn 2011-2020 zhyldarga arналган мемлекеттік бағдарламасы [State Education Development Program Republic of Kazakhstan for 2011-2020] [Электронды ресурс]. - URL: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/U1000001118/> (қаралған күні: 1.03.19).
2. Belaya K.Yu. Innovacionnaja dejatel'nost' v detskih obrazovatel'nyh uchrezhdenijah [Innovative activities in children's educational institutions]. Toolkit. (Creative center "Sfera", Moscow, p. 47-48).
3. Khutorskoi A.B. Pedagogicheskaja innovatika: metodologija, teorija, praktika [Pedagogical innovation: methodology, theory, practice] (Publishing house ESCPUE, Moscow, 2005, p. 125).
4. Il'enkova S.D., Shumpeter J. Innovacii v obrazovanii [Educational innovations], Textbook (Yuniti, Moscow, 2008, p. 86).
5. Sypchenko E.A. Innovacionnye pedagogicheskie tehnologii [Innovative pedagogical technologies] (Sankt-Peterburg, Children's book publishing house, 2012, p. 96).
6. Selevko G. Ya. Osvoenie tehnologii samovospitanija lichnosti shkol'nikov: kak stat' jeksperimental'noj ploshadkoj [Mastering the technology of self-education of students: how to become an experimental site], Narodnoe obrazovanie [Public education], 1, 181, 2015.
7. Gabbasova L. Z. Innovacionnye tehnologii v obrazovatel'nom processe [Innovative technologies in the educational process], Innovative pedagogical technologies Innovacionnye pedagogicheskie tehnologii: materialy V Mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii [Materials of the V international scientific conference] (Buk, Kazan, October, 2016 p.61-63).

Автор туралы мәлімет:

Шынтаева Н.А. - «Мектепке дейінгі оқыту және тәрбиелеу» кафедрасының аға оқытушысы, Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті, Жамбыл даңғылы, 16 а, Тараз, Қазақстан.

Shyntaeva N.A. - Senior lecturer «Pre-school education and upbringing», Taraz state pedagogical University, PR. Zhambyl 16 a, Taraz, Kazakhstan.